

Protocol dyslexie

(Update 9-11-23)

Visie

Het Griftland College heeft als doel dat alle leerlingen het onderwijs optimaal kunnen volgen indien nodig met de ondersteuningsmogelijkheden vanuit school die voor de leerling passend is. De zorg voor leerlingen met dyslexie ligt verankerd in de basisondersteuning die onderdeel uitmaakt van het ingevoerde Passend Onderwijs. Het streven van school is dat leerlingen leren zelfstandig om te gaan met hun dyslexie en leren optimaal gebruik te maken van de aangeboden leerstrategieën en hulpmiddelen. De leerling laat hierbij een goede werkhouding, inzet en motivatie zien. De leerling is zich bewust van het feit dat hij/zij/die meer dan gemiddeld tijd aan huiswerk zal moeten besteden.

Rol van de RT (remedial teaching)

Leerlingen met dyslexie kunnen geconfronteerd worden met problemen op het gebied van lezen en spellen. Het 'fonologisch tekort' en de problemen met het automatiseren van willekeurige associaties kunnen leiden tot ernstige problemen bij lezen, schrijven en woordjes leren. Het leren spellen wordt onder meer bemoeilijkt doordat de nieuwe klank-tekenkoppelingen moeizaam worden geleerd. Verder geeft niet alleen het technisch lezen problemen, maar ook, het begrijpend lezen. Leerlingen met dyslexie hebben een flinke hoeveelheid tijd nodig om een tekst in een Moderne Vreemde Taal te lezen, waarbij het decoderen zoveel inspanning kost, dat er voor de begripvorming onvoldoende ruimte over blijft. Daarbij komt nog dat ze - in tegenstelling tot het leren lezen en schrijven in de moedertaal - de uitspraak, de betekenis van de woorden en de zinsconstructies niet kennen. De zwaarte van de problemen wordt versterkt doordat zij tegelijkertijd twee en soms zelfs drie talen met ieder hun eigen specifieke problematiek moeten gaan leren.

De RT biedt ondersteuning aan leerlingen die problemen ondervinden bij het leren als gevolg van hun dyslexie. De nadruk ligt hierbij op de screening naar dyslexie (m.n. in de onderbouw) en op de begeleiding naar zelfstandig studeren. De RT zorgt ook voor scholing en coaching van docenten. Leerlingen kunnen met RT via mail/teams een afspraak maken of binnenlopen. Het initiatief hiervoor ligt bij de leerling. De RT gaat met de

leerling na welke faciliteiten passend zijn. Faciliteiten worden pas toegekend na ontvangst van de officiële diagnostiek en verklaring van dyslexie.

Verder is het volgende van belang:

- ❖ Op de iPad van de leerling wordt door school de app Passendlezen en Kurzweil gezet. RT maakt voor Kurzweil een leerling-account aan. Passendlezen is gratis tot 18 jaar. Ouder(s)/verzorger(s)/leerling maakt zelf een particulier account aan waarmee audioboeken rechtstreeks in de app gezet kunnen worden.
- ❖ De leerling en ouder(s)/verzorger(s) zorgen zelf voor de ingesproken variant van benodigde schoolboeken (via www.dedicon.nl)
- ❖ Bestelde audioboeken kunnen gedeclareerd worden bij de administratie van het Griftland College.
- ❖ De iPad zelf en veel digitale lesmethodes hebben tegenwoordig al de mogelijkheid van gesproken ondersteuning.
- ❖ De school is niet verantwoordelijk voor schoolboeken die niet in .KES bestand te verkrijgen zijn.
- ❖ Na het CSE wordt de Kurzweil-licentie van school inactief.
- ❖ In geval van fraude/onjuist gebruik van toegekende faciliteiten worden deze faciliteiten per direct onherroepelijk ingetrokken.

Vakspecifieke problemen bij dyslexie

Onderbouw: De eerste maanden in de brugklas zijn van groot belang voor hoe de leerling de mogelijkheden om m.n. vreemde talen te leren, zal inschatten. De zogenoemde '*circle of failure*' kan op de loer liggen. Tegenvallende prestaties/resultaten zullen een bevestiging zijn van wat hij/zij/die al weet: "Dit wordt toch nooit wat". Gaat het met hulp en inspanningen goed, dan is er een grotere kans dat de leerling een positieve(re) kijk heeft op zijn leerstrategieën. Het doel van de eerste maanden in de brugklas is dat leerlingen vertrouwen krijgen in hun eigen kunnen.

Bovenbouw: In de bovenbouw valt voor de leerling meer winst te behalen op sociaal-emotioneel vlak. Vooral teleurstellende resultaten voor toetsen voor het Schoolexamen kunnen het zelfvertrouwen doen wankelen. Dyslexie omvat vaak niet alleen problemen rondom het leren van de talen, maar ook

op het gebied van planning, structuur, formuleren van antwoorden op niveau, zelfstandig grote hoeveelheden lesstof lezen en interpreteren. Het leesdossier in het Nederlands en de MVT kan in deze fase zoveel tijd en energie kosten dat de leerling radeloos wordt en opgeeft.

Het gevoel van onvermogen (*'circle of failure'*) kan vermeden worden door dyslexie te:

- ❖ *Accepteren*: dyslexie blijft altijd: regelmatig in de klas de lesstof reflecteren, de leerling bemoedigen in de aanloop naar de toets door zijn dyslexie te erkennen en tips te geven bij het leren van de toets: wat wordt lastig en wat kan uitstekend voorbereid worden.
- ❖ *Corrigeren*: structuur in leren aanbrenge door taalregels te herhalen voor de toets en bij verkeerd gebruik hiervan dit samen te bespreken.
- ❖ *Stimuleren*: wat gaat er wel goed en bij welke toets kan een compensatiecijfer behaald worden.
- ❖ *Compenseren*: door typisch dyslectische fouten niet mee te rekenen.
- ❖ *Dispenseren*: onder voorwaarden een extra taal laten vallen, tijdverlenging.
- ❖ Gesproken ondersteuning aanbieden.

Algemene richtlijnen

- ❖ De leerling met dyslexie krijgt tijdverlenging: De docent erkent het probleem bij leerlingen met dyslexie op het gebied van het correct formuleren van gedachten en antwoorden. Toegekende tijdsverlenging is nodig voor het decoderen van woordbeelden in leesteksten om tot begrijpend lezen te komen, maar deze tijd is ook nodig om klanken van woorden in het hoofd als antwoord op een toets vraag te vertalen tot woordbeelden op papier.
- ❖ De leerling met dyslexie heeft altijd zijn dyslexiepas bij zich. Deze kaart legt de leerling bij toetsen op tafel.
- ❖ De leerling met dyslexie schrijft op toetsen een "D" op voor- en achterkant van het blad, zodat de docent de leerling met dyslexie gemakkelijk kan herkennen tijdens de correctie.
- ❖ De leerling met dyslexie kan in overleg met de docent schriftelijk werk mondeling toelichten.
- ❖ De docent maakt van tevoren afspraken met de leerling over een leesbeurt in de klas.

- ❖ Docenten MVT zorgen dat de leerling met dyslexie niet twee toetsen MVT op dezelfde dag heeft. Het roosterbureau probeert in de toetsweken van de bovenbouw hier zoveel mogelijk rekening mee te houden.
- ❖ De leerling met dyslexie mag (alleen na toestemming RT) hulpmiddelen gebruiken, zoals een laptop/tablet met software dat tekst omzet in gesproken taal.
- ❖ De docent zorgt voor een heldere toets lay-out (Ariel 12, regelafstand anderhalf) en biedt, indien mogelijk, bron/tekst en opgaven op aparte bladen aan, zodat zo min mogelijk gebladerd hoeft te worden.
- ❖ Gemaakte toetsen worden eventueel individueel nabesproken.
- ❖ Na overleg met RT en toestemming van de teamleider is er de mogelijkheid tot een aangepast programma voor Frans of Duits.
- ❖ Vrijstelling voor Frans én Duits is in de onderbouw is wettelijk niet toegestaan voor leerlingen met dyslexie.

Richtlijnen bovenbouw

- ❖ In de bovenbouw van de mavo kan een leerling kiezen voor een pakket zonder tweede MVT.
- ❖ In de bovenbouw van de havo is een tweede MVT niet meer verplicht, behalve in het profiel Cultuur en Maatschappij. Leerlingen met dyslexie die doorstromen van 4M naar 4H dienen hun vrijstelling voor een MVT te verwerken in hun keuzeprofiel.
- ❖ In de bovenbouw van het vwo kan een leerling met dyslexie ontheffing aanvragen voor de tweede MVT bij de afdelingsleiding.
- ❖ In de toetsweken van de bovenbouw worden leerlingen met dyslexie (en alle andere leerlingen met tijdverlenging) in een apart lokaal geplaatst. Op deze manier kunnen zij rustig de toets in de extra tijd afmaken.

Richtlijnen eindexamen

- ❖ Tijdverlenging van maximaal 30 minuten. In bijzondere gevallen kan tijdverlenging van 60 minuten worden aangevraagd bij de examensecretaris.
- ❖ Gebruik van Kurzweil. RT stemt met de leerling af voor welke termijn dit aangevraagd moet zijn.
- ❖ Oefenen met gesproken ondersteuning is verplicht. Kurzweil kan alleen gebruikt worden indien de leerling er regelmatig mee heeft gewerkt onder monitoring van RT.

- ❖ Bij luistertoetsen MVT wordt de speciale versie voor leerlingen met dyslexie aangeboden.

Vakspecifieke ondersteuning bij Nederlands

- ❖ Typisch dyslectische fouten worden in de brugklas niet meegerekend met uitzondering van spellingtoetsen en dictees waarin de spelling juist als specifieke leerstof centraal staat.
- ❖ Voor spellingtoetsen in de onderbouw hanteert Nederlands een aparte normering voor leerlingen met dyslexie.
- ❖ In de bovenbouw worden spellingsfouten meegerekend in het eindcijfer. Hier staat wel, net als bij het CSE, een maximale aftrek van punten vast.
- ❖ De leerling met dyslexie kan een laptop gebruiken als schrijfmiddel met ondersteuning van spellingcontrole zowel bij het CSE als bij reguliere toetsen. Dit geldt niet bij toetsen waar het onderdeel spelling specifiek getoetst wordt. Bij gebruik van spellingcontrole bij computeropdrachten blijft de algemene norm gehandhaafd.
- ❖ Fouten in werkwoordspelling, grammaticale fouten en fouten in hoofdletters en interpunctie tellen mee.
- ❖ Gesproken ondersteuning wordt aangeboden in de vorm van bijvoorbeeld Kurzweil.

Vakspecifieke ondersteuning bij Moderne Vreemde Talen

- ❖ Wanneer een leerling spelfouten maakt of de woorden fonetisch spelt, wordt dat goed gerekend tenzij de fout betrekking heeft op grammaticale onderwerpen die onderdeel zijn van de toetsstof.
- ❖ In de brugklas worden in de eerste periode geen cijfers gegeven onder de 3.
- ❖ Bij gebruik van spellingcontrole bij computeropdrachten blijft de algemene norm gehandhaafd.
- ❖ Fouten in werkwoordspelling, grammaticale fouten en fouten in hoofdletters–en interpunctie tellen gewoon mee.
- ❖ Bij Duits worden fouten met hoofdletters niet meegerekend.
- ❖ Een toets MVT kan in uitzonderlijke gevallen in twee delen worden aangeboden (het leerwerk (woordjes en zinnen) enerzijds en de grammatica-onderdelen anderzijds). Dit altijd in overleg met de betreffende vakdocent.
- ❖ Accenten in het Frans worden niet fout gerekend, tenzij dit een grammaticale fout is of volgens een taalregel te leren is.

- ❖ De Umlaut wordt wel fout gerekend bij het vak Duits omdat dit bepalend kan zijn voor de betekenis van het woord.

Vakspecifieke ondersteuning bij exacte vakken

- ❖ Bij rekenvakken in de brugklas mogen de leerlingen gebruik maken van een ingevulde tafelkaart.

Vakspecifieke ondersteuning bij creatieve en zaakvakken

- ❖ De spellingsfouten bij theorietoetsen kunnen worden aangestreept, maar worden niet in mindering gebracht op het cijfer.